

# Boruta, Tadeusz

---

## Konferencja naukowa "Dziedzictwo kulturowe Mazowsza"

---

Szkice Podlaskie 10, 241-243

---

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych [mazowsze.hist.pl](http://mazowsze.hist.pl).

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tadeusz Boruta

Instytut Historii Akademii Podlaskiej w Siedlcach

### *Konferencja naukowa „Dziedzictwo kulturowe Mazowsza”*

26 i 27 września 2002 r. odbyła się w Warszawie druga konferencja zatytułowana „Dziedzictwo kulturowe Mazowsza”. Organizatorami byli: Mazowieckie Towarzystwo Kultury, Mazowieckie Centrum Kultury i Sztuki, Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Muzeum Niepodległości i Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Patronat nad konferencją objęli: Przewodniczący Sejmiku Województwa Mazowieckiego - Włodzimierz Nieporęt, Marszałek Województwa Mazowieckiego - Adam Struzik oraz Wojewoda Mazowiecki - Leszek Mizieliński. Pierwsza konferencja pod tym tytułem odbyła się w ubiegłym roku i dotyczyła badań archeologicznych.

Główne zagadnienie pierwszego dnia konferencji - „Dziedzictwo historyczne i kulturowe - o czym mówią zbiory muzealne, pomniki i miejsca pamięci na Mazowszu” - przedstawił przewodniczący obradom dyrektor Muzeum Niepodległości, dr Andrzej Stawarz. Stwierdził, że u progu wejścia do Unii Europejskiej nasze dziedzictwo kulturowe jest bardzo cennym wkładem do jednoczącej się Europy. Nie powinniśmy się go wstydzić, a wręcz przeciwnie, należy się nim chlubić i należy je upamiętnić. Zwłaszcza upamiętnienie i ochrona miejsc związanych z walkami narodowowyzwoleńczymi jest naszym zasadniczym zadaniem, stanowi bowiem jeden z istotnych czynników umacniania świadomości narodowej.

Jako pierwszy referat na temat miejsc upamiętniających powstania narodowe na Mazowszu wygłosił dr Tadeusz Swat. Zaznaczył, że miejsca związane z powstaniami narodowowyzwoleńczymi mogły zostać upamiętnione dopiero po odzyskaniu niepodległości. Zwiastunem tego dzieła było upamiętnienie osoby Tadeusza Kościuszki z racji 100. rocznicy jego urodzin w 1917 r. Od 1927 r. zaczęto akcję zbierania informacji o miejscach bitew, pochówków, kaźni, by od 1929 r. aż do wybuchu drugiej wojny światowej miejsca te zaznaczyć pomnikami, tablicami itp. Dr Swat omówił ważniejsze obiekty związane z polskimi powstaniami narodowymi i sposoby ich oznaczenia. W konkluzji stwierdził, że upamiętnienie ważnych dla naszego narodu wydarzeń zależy przede wszystkim od społeczności lokalnych i aktywności władz samorządowych.

O miejscach związanych z tradycją napoleońską mówił dr Aleksander Kociszewski. Wystąpienie jego dotyczyło przede wszystkim północnego Mazowsza i I wojny polskiej lat 1806-07, ale nie zapomniał też i o walkach Polaków w 1809 r. Stwierdził, że mimo dużej roli, jaką odegrały te wojny, nie zostały one należyście upamiętnione. Do lat 90. jedynie pod Raszynem

znaleźć można było pamiątkową kapliczkę. W latach 90. pojawiła się tablica pamiątkowa w Pułtusku, przygotowywana jest również tablica w Golyminie, miejscu bitwy dowodzonej osobiście przez cesarza Francuzów. Szczególnymi pamiątkami są: twierdza Modlin i znajdująca się tam działobitnia zaprojektowana przez samego Napoleona, jedyna istniejąca dziś w Europie oraz nagrobki szwoleżerów w pobliżu Opinogóry (u Krasieńskiego szwoleżerowie znaleźli opiekę).

Bardzo rzeczowe wystąpienie zaprezentowali Edward Kopówka i Cezary Ostas, którzy omówili miejsca pamięci związane z walkami o niepodległość w latach 1914-1920 na Mazowszu Wschodnim. Referat był owocem badań na wspomnianym terenie, podczas których udało się ustalić przeszło 140 obiektów, w tym 38 obelisków, 36 głazów, 8 kaplic, 30 innych (stelle, płyty pamiątkowe poziome). Bardzo liczne są również groby żołnierskie. Większość upamiętnień powstała przed II wojną światową, z czego część odbudowano w ostatnich latach, jedynie 12 zbudowano po wojnie.

Dr Wiesław Ząbek przedstawił wystąpienie dotyczące miejsc upamiętniających Marszałka Józefa Piłsudskiego. Na terenie obecnego województwa mazowieckiego znajduje się obecnie przeszło 100 obiektów związanych z osobą Marszałka. Większość upamiętnień jest rezultatem działalności różnych społecznych komitetów, do polityków bowiem, jak stwierdził referent, Piłsudski nie miał szczęścia. Widać to choćby w Warszawie, gdzie o pomniku Marszałka, ze względu na jego usytuowanie, niektórzy mówią „starszy parkingowy”.

Joanna Gierczyńska zaprezentowała mauzolea upamiętniające martyrologię lat II wojny światowej. Skoncentrowała się na obiektach znajdujących się w Warszawie - Pawiaku i areszcie gestapo przy ulicy Szucha. Szeroko omówiła ich powstanie i historię. Dużo uwagi poświęciła cmentarzowi-mauzoleum w Palmirach, miejscu spoczynku tysięcy mieszkańców Warszawy i okolic. Autorka wspomniała też o innych tego typu obiektach. Przedstawiając okoliczności opracowania założenia przestrzennego i budowy Muzeum Walki i Męczeństwa, bardzo szeroko omówiła również historię obozu w Treblince.

Dr Janusz Gmitruk, dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, przedstawił w swoim referacie mazowieckie upamiętnienia czynu ludowego. Podkreślił, że ludowcy zawsze dużą wagę przywiązywali do tradycji, a w okresie PRL badania nad historią stanowiły fundament budowy w przyszłości nowych struktur. Obecnie istniejące upamiętnienia ruchu ludowego i działaczy chłopskich to: 42 szkoły noszące imiona związane z ruchem ludowym, 20 tablic pamiątkowych, 10 pomników. Powstać ma również pomnik żołnierza BCh.

Bardzo ciekawy referat wygłosił dyrektor muzeum w Opinogórze, Janusz Królik, który starał się krótko przedstawić muzea biograficzne woje-

wództwa mazowieckiego. Nie było to łatwe, bowiem muzeów takich znajduje się w województwie 90. Oprócz tego w 40 muzeach znajdują się działy biograficzne. Najczęściej spotkać można muzea poświęcone literatom, następnie w kolejności są malarze, później działacze polityczni i wojskowi. Niepodważalnym atutem muzeów biograficznych, szczególnym sposobem ich oddziaływania jest atmosfera miejsca. Dobrze to widać na przykładzie muzeum w Czarnolesie, gdzie znajduje się jedynie kilka przedmiotów pamiętających czasy Jana Kochanowskiego, jednak właśnie to miejsce i jego atmosfera przyciąga wielu zwiedzających. W dalszej części wystąpienia autor omówił też wiele innych zbiorów biograficznych znajdujących się w różnych muzeach województwa mazowieckiego.

Dr Andrzej Stawarz wspomniał o zbiorach muzeów województwa mazowieckiego związanych z tradycją niepodległościową i walką narodowo-wyzwoleńczą od czasów konfederacji barskiej po II wojnę światową. Zbiory te są niezwykle bogate i praktyczne każde muzeum województwa posiada pamiątki walk narodowowyzwoleńczych.

Konferencję zakończyła dyskusja, której uczestnicy wyrazili żal, że w obradach wzięło udział niewielu nauczycieli. Prezentowana problematyka powinna bowiem zainteresować przede wszystkim ich, dając do ręki materiał do prowadzenia zajęć z historii.

Dyrektor Muzeum Niepodległości zapowiedział rychłe wydanie publikacji zawierającej materiały konferencyjne i upowszechnienie jej w ramach Wszechnicy Mazowieckiej.

Drugi dzień konferencji poświęcony był dziedzictwu kulturalnemu: sztuki, literatury, muzyki. Obrady odbywały się w Mazowieckim Centrum Kultury i Sztuki. Problematyka prezentowanych wystąpień była rozległa: od mazurków Chopina (prof. dr hab. Irena Poniatowska) przez muzykę ludową Mazowsza (dr Piotr Dahlig), literaturę (Jan Zdzisław Brudnicki) i folklor słowny (dr Tadeusz Baraniuk) po malarstwo (Janina Zielińska, Chełmoński i inni malarze tworzący na Mazowszu w XIX-XX w.), rzeźbę (dr Adam Badach, Renesansowa rzeźba nagrobna na Mazowszu; Hanna Kotkowska-Bareja, Rzeźbiarze i rzeźby XX wieku na Mazowszu) i rzemiosło artystyczne.

Konferencja dała dowód, że dziedzictwo pokoleń jest w województwie mazowieckim niezwykle bogate i w pełni zasługuje na bliższe poznanie. Problemem jest jedynie szersze upowszechnienie wiedzy o dorobku kulturowym i upamiętnienie wydarzeń istotnych dla dziejów Polski i Europy. Dotyczy to również Siedlec i południowego Podlasia, bowiem część regionu leżąca obecnie w granicach województwa mazowieckiego była w czasie obrad wielokrotnie wspomniana w wystąpieniach.